

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Iacobi Philippi Tomasini Sancti Georgij ab Alga Venetiarum Canonici Secularis De Donariis ac Tabellis Votivis Liber Singularis

Tomasini, Giacomo Filippo

Vtini, 1639

XX. Triumphantium, ac Militum Donaria.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13253

CAPVT XX.

Triumphantium, ac Militum Donaria.

Arimorum gloria qua creuerat res Romana, cum virtute Ducum Militumq; maximè pertinacia staret, ut Dijs posterisq; constans esset rei prosperè gestæ memoria, TRIUMPHANTES è partis Victorijs Trophæa, Torques, Coronas, & Lauros, non minùs ac Arma, & Scuta, Ioui, Laribus, Fortunæ, Herculi, & Marti, in templis affigebant.

De Lauro Staius:

————— *Laurumq; superbam*

In gremio Iouis excissis deponere Panis.

De Coronis Plinius: *Indenatum, ut etiam Triumphaturis conferrentur in Templis dicanda.* Et Liuius Lib. IV. *Dictator Coronam auream libræ pondo, ex publica pecunia, populi iussu in Capitolio Ioui donum posuit: Lib. xxxvi. & Lib. xxxiii. M. Claudius Metellus Torques aureum magni ponderis de præda Baiorum & Insubrum Ioui in Capitolio posuit. Saguntinos Coronam auream Ioui Capitolino Romam misisse, testis idem Lib. xxviii. Quid Latinorum Legati prius fecerant: moxq; Attalus, Philippus, alijsq; Reges. Imò Centenæ Coronæ Fortunæ Primigeniæ dedicatæ, ut ex Inscriptione Prænestæ in palatio Episcopi:*

————— VOTORVM. MORE. SVORVM
CENTENAS. ADICIT. NUMERO. CRESCENTE. CORONAS
FORTVNÆ. SIMVLACRA. COLENS. ET APOLLINIS. ARAS
&c.

Cum Torque & Velum oblatum, indicat saxum Neapoli in domo Comitum Matalomei litera coacta & afflicta, barbara.

EX. IVSSV. I. O. M. HELIO
POLITIANI. AVR. F. FODO
RO. SACERDOTI. FILIO CVRATOR

TEM.

TEMPVLI. CEREMEI IEASIVMD
ADAMPLIANTE DONIS. TOR
QVEM ET VELVM SAC.
ET LVCOPHORIDE SVO POSVERVNT
CVRANTE ACILIO. SECVNDQ. TROD
IVLIVS . . . . .

De ceteris optimè Livijs Lib. xxxix. Triumphavit (M. Fulvius) ad x. Kal. Ianuarijs de Aetolis, & de Cephallenia. Aurea coronæ centum XII pondo ante currum latae sunt, argenti pondo millia LXXXIII. auri pondo CCXLIII. tetradrachma Attica CXXVIII millia, Philippæi numi XII millia CCCCXXII. signa aenea CCLXXXV. signa marmorea CCXXX. arma, tela, cetera spolia hostium magnus numerus. ad hæc catapultæ, ballistæ, tormenta omnis generis: duces aut Aetoli & Cephallenes, aut regij, ab Antiocho ibi relicti ad septem & XX.

Spolia porrò hostibus erepta, quæ Silius Italicus Lib. III. eleganter Captiva dona dixit,

Extra Clauigeri veneratus numinis aras

Captivis onerat donis.

Veteres in Templis collocasse confirmat verus Inscriptio Roma:

P. DECIVS. DECI. F. AVGVS. PRIMVM. COS. DE. SAMNITIBVS. TRIVMPHANS. SPOLIA. EX. IEIS. CERERI. CONSECRAVIT. ITERVM. ET. TERTIVM. CONSVL. . . . .

Eumq; suorum temporu fuisse morem testatur Livijs Lib. x. Decade I. Cleominus, vix quarta parte nauium incolumi nulla regione maris Adriatici prosperè adita discessit. Rostranauium, spoliaq; Laconum in æde Iunonis veteri fixa, multi supersunt qui viderunt. Patavij monumentum navalis pugnae eo die, quo pugnatum est quotannis solemnè certamine

mine nauium in flumine oppidi medio exercetur. Cornelius Tacitus
 Annal. II. *Laudatis pro concione auctoribus, Caesar congeriem armorum
 struxit, superbo cum titulo. DE BELLATIS INTER RHENVM
 ALPEMQUE NATIONIBVS EXERCITVM TIBERII
 CÆSARIS EA MONIMENTA MARTI ET IOVI
 ET AVGVSTO SACRAVISSE.* Hæc autem ipsa magno
 inuicti animi exemplo etiam prostrati quidam Romanorum
 Ioui statuerunt. Posthumium Albinum bello Samnitico Ro-
 mani exercitus ducem graui vulnere accepto intempesta no-
 Æe iam iam moriturum, hostibus occisis scuta ademisse, memo-
 rat Plutarchus in Paral. additq; tropheum statuisse, manuq;
 sanguine tincta inscripsisse: IOVI TROPHÆORVM
 VINDICI DE SANCTIENS ROMANI OSVERVNT.
 Quod suo sanguine fecisse Othryadem refert idem.

Quod longè ante Romani Imperij fastigium fuisse receptif-
 simum, patet ex Gen. c. XII, ubi Sanctiss. gentium Pater
 Abraamus eorum quæ recuperauerat Decimas obtulit. Et
 Machabæorum Lib. I. Cap. VI. *Antiochus audiuit Ciuitatem Eli-
 munden in Perside nobilissimam & copiosam in argento & auro: templumq;
 in ea locuples valde, & illic velamina aurea, & Loricæ, & Scuta, quæ reli-
 quit Alexander Philippi Rex Macedo qui regnauit primus in Grecia.* Io-
 sephus Hist. XIV. C. 15. scribit circa omnem sacrarij orbem
 spolia barbarorum fixa, quæ Rex Herodes deuouit, addens
 etiam, quæ & ipse ab Ara bis cepit.

Et si verò Diuinus Plato de Legibus decreuisset æs atq;
 ferrum duelli instrumenta, non Fani: Marti tamen dicaban-
 tur Arma, cuius munera, ut eleganter Opp. de Pisc. Lib. II.

Gladij, æneaq; circa membra tunica,

Et Galeæ, & hasta, & quibus (præterea) gaudet Bellona.

Viri etiam fortes sua arma Oraculis offerebant. Elicon An-
 tenoris filius Delphis Pugionem æneum dedicauit referente
 Athenæo Lib. VI.

Sed & Arma aliquando Vulcano, Marti, & Palladi, præsen-
 te Duce, incendebantur ex Liuiio Decad. 3. Lib. 3. Vbi Mar-

R cel-

cellum hostiam Vulcano votam cremavit. Martis verò Galeam in sacrario Capitolino a seruari solitam scribit Dio. Lib. 41. Quinimo Victores spoliatis hostium cadaueribus, ac in acervum scutis alijsq; armis collectis & postea incensis Vulcano sacrificium offerre solebant.

Manifestum satis est, in potestate eorum fuisse, quorum auspicijs bellum gerebatur, signa in templis consecrata populis devictis auferre, Titulo de iure Fisci. Iure enim belli non fecus ac homines, ita Tempia, Sepulcraq; in seruitutem redigebantur; de quo legendus est liber Balthasaris Agale Iuridici Belgicorum exercitus quaestoris, & alij. Loca enim capta non amplius religiosa & sacra esse putabantur. Legimus tamen sæpissimè Victores religionis reuerentia sacris pepercisse; quamvis Neronem magno impietatis & avaritiæ exemplo Donis exuisse templa, auctor est Tacitus: etiamsi locus sacer adeò haberetur securus, ut in Templo pecuniæ, pactiones, fœdera, testamenta, ad securitatem deponerentur. Qualiter Alexandrum in Cilicia apud Solem in delubro pecuniam locasse accepimus. Cæsar etiam Lib. 111. de Bello Gallico: *Ephesi à Fano Dianæ depositas antiquitus pecunias testatur. Idem populum electum fecisse passim legimus in sacris liteis. Sed audiendus est etiam Cicero Lib. v. Epist. Famil. Illud me non aduertisse moleste ferrem, ut ascriberem te in Fano pecuniam, meo iussu deposuisse.* Hinc Plautus in Bacchidib.

Nos ibi apud Theot. nam omne aurum deposuimus

Qui illic sacerdos est in Dianæ Ephesiæ.

Notius est quàm ut probem in æde Saturni Romanorum fuisse ærarium, imo Saturno æraria dicata. Ad quam consuetudinem præcepit noster I. Paulus Patauinus I. C. *ut ante litem contestatam trases iubeat in æde sacra pecuniam deponi.*

Nec inferior Dionysij Tyranni impietas atq; Deorum irrisio, quam de Natura Deorum Lib. 111. recenset Tullius: *Dionysius cum in Fanum venisset Iouis Olympi, aureum ei detraxit amiculum grandi pondere, quo Iouem ornat ex manubijs Carthaginensium tyrannus*

ius Gelo : atq; in eo etiam canillatus est, estate graue esse aureum amiculum, hieme frigidum : e. q; lanam palliam iniecit, cum id esse aptum ad omne anni tempus, diceret. Idemq; Esculapij Epidauri barbam auream demit iussit, neq; enim conuenire, barbatum esse filium, cum in omnibus fanis pater imberbis esset. Im mensas argenteas de omnibus delubris iussit auferri; in quibus quod more veteris Gracie inscriptum esset bonorum Deorum, uti se eorum bonitate velle dicebat. Idem victoriolas aureas & pateras, coronasq; quae simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, sine dubitatione tollebat, eaq; se accipere, non auferre dicebat: esse enim stultitiam, à quibus bona precamur, ab ijs porrigentibus, & dantibus nolle sumere. Eundem ferunt hac, qua dixi, sublata de fanis in forum protulisse & per praconem vendidisse; exactaq; pecunia, edixisse, ut quod quisq; à sacris haberet, id ante diem certam in suum quisq; fanum referret: ita ad impietatem in Deos, in homines adiunxit iniuriam.

Nec tantum haec post partam victoriam fiebant, quin Romani & alij bella gesturi de parte praedae cum Numinibus paciscebantur. Ita Lucius Papyrius apud Liuium Decade 1. Lib. x. si hostem fudisset mulsi pocillum vouit; quamuis Plinius Lib. 14. Cap. 13. pocillum vini scribat. Hinc Templum fuit Iouis Praedatoris, non quod praedae is praesset, sed quia ex praeda aliquid ei debebatur. Virg. III. Aeneid. v. 225.

Irruimus ferro & Diuos, ipsumq; vocamus

In praedam partemq; Iouem.

Ita Liuius referente Lib. 4. Fabius Vibulano Spolia in aede Iouis Ferreij propè Romuli spolia, quae optima appellata sola ea tempestate erant, cum solemnibus dedicatione dono fixit.

Victis Poenis Clypeum Asdrubalis inuenit Q. Martius argenteum pondo cxxxviii. qui supra fores Capitolinae aedis usq; ad incendium primum fuit teste Plinio: quamuis Liuius Lib. xxv. In templo fuisse malit. Antiquitatem huius ritus ostendit Regum sapientissimus Canticorum Cap. iv. Sicut Turris David collum tuum, quae aedificata est cum propugnaculis: mille Clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Hinc fortè apud Suidam, suspendere Clypeum, est pacem agere.

R 2 Poe-

Pœnorum vetus inuentum erat Cl. Virorum effigies in templo, curiaq; dedicati: Auctor Plinius Lib. xxxv. Cap. iiii. Qui porro in hanc rem: *Suorum Clypeos in sacro vel publico priuatim dicare prius instituit Ap. Claudius, qui Consul cum Sextilio fuit Anno Urbis CCLIX.* Hinc Interpres Virgilianus in II. Æneidos: In Capitolio fuit Clypeus consecratus cui inscriptum erat: GENIO VRBIS ROMÆ, SIVE MAS SIVE FOEMINA.

Clypei quippe rotundi species Imagines Illustrium Virorum ex auro: ex argento in templis suspendebantur. Suetonius in Caligula Cap. xviii. *Quas ob res inter reliquos honores decretus ei est Clypeus aureus.* Quod idem innuit Numisma argenteum & aureum Octauij Cæsaris Imperatoris, cuius altera in parte Clypeus hisce literis visitur. S. P. Q. R. Cl. V. Videlicet, SENATVS POPVLVS QVE ROMANVS CLYPEVS VOTIVVS. Qualiter apud Senecam Epist. i i 6. *Aurum, argentum suspensum, intelligendum arbitror.* Et Tacitus Lib. ii. Annalium. *Cum censeretur Clypeus, auro & magnitudine insignis, inter auctores eloquentia; adseruit Tiberius, solitum paremque; ceteris dicaturum.* Hic honos Germanico à Tiberio petitus. Huiusmodi longa auorum & proauorum serie spectabantur Anatemata. Sil. Ital. Lib. i.

— — stant marmore muta

Effigies, Belusq; parens, omnisq; nepotum

A Belo series, stat gloria gentis Agenor.

Disertiùs Poeta vii. Æneid. v. 182.

Quinetiam veterum effigies ex ordine auorum

Antiqua ex cedro, Italusq; paterq; Sabinus,

Vitisator, curuam seruans sub imagine falcem,

Saturnusq; senex, Ianiq; bifrontis imago.

Eiusmodi Illustrium Maiorum cultus ac imagines fuisse Lares in atrijs collocatas, & ad aras Lararij constitutas, ex imagine ærea conijcit Marcus Zuerius Boxhornius Quæst. Rom. vi.

Nec sanè infimi honoris loco censebatur Clypeum alicui

eri-

erigere: unde à Saxo, Clypeus decretus à Decurionibus cum
statua habetur:

M. BAEBIO. M. F. Q. N. ARN. SVETRIO
MARCELLO. EQVO. PVBLICO

&c.

HVIC. DECVRIONES. FVNVS. PVBLICVM. STATVAM
EQVESTREM. CLIPEVM. ARGENTEVN. LOC. SEPVLT.

Clypeos autem Votiuos quamplures fuisse apud V. C. Vili-
lericum indicat Iustus Requinus in suo Com. de Capitolio
Roman. Cap. xv; Clypei; dedicatio comprobatur ex Inscri-
ptione Neinausensi:

CA TV S. D E D I C A
T I O N E M O T E T
C L Y P E I S I M P I
D E D I T

Cui solemnitati Epulum additum docet vetus titulus Nepetes

NESTORI
AVG. NEPETE
HIC. LV DOS. FECIT
ET. DEDICATIONE
STATVAE. PATRONI
QVAM. IPSE. POSVIT
ET. CLVPEI. SVI. ITERVM.
MVNICIPIBVS. NEPESINIS
EPVLVM. DEDIT

Imò Hebræos Clypeum aureum perpetuæ Fidei argumen-
tum Romanis vouisse narrat Iosephus Antiq. Iud. Lib. xiv.
Cap. xvii.

Nec solùm in Clypeis Imagines Triumphantium, Imp. Vi-
rorum Cl. depictæ erant; Sed & PARENTES præter proprias
Liberorum etiam & Nepotum, qui in delicijs erant effigies in
Templis locabant. Ita apud Suetonium in Caligula; infantis
iam pueraſcentis insigni festiuitate effigiem habitu Cupidinis in æde

Ca.

Capitoline Veneris Livia dedicavit. Quod Antiquioribus Græcis etiam receptum fuisse ostendit incerti cuiusdam Epigramma Libri sapientis indicati Cap. IX.

*Phryne volantem & arcesactum bene amorem
Mercedem pro Liberis posuit Theſpiadibus.*

Cupidinis nempe statua Liberos & Amoris precium ac monumentum erat. Adeoque, ut eleganter Minucius Felix, sacra facta sunt, qua fuerant absumpta solatia.

Ab hoc loco minimè alienum est, quod notat Macrobius Lib. I. Cap. XI.

SIGILLA, idest Fictilia hominum simulacra, Aræ Saturni in sacello Ditis suspensa qualia nos supra indicauimus. Auctorem ipsum hic omnino audire operæ precium est, quod huius religionis originem optimè explicet: *Ep cadus refert, Herculem occiso Gerione, cum victor per Italiam armenta duxisset, ponte, qui nunc sublicius dicitur, ad tempus instructo, hominum simulacra pro numero sociorum, quos casu peregrinationis amiserat, in fluium demisisse; ut aqua secunda in mare delecta, pro corporibus defunctorum veluti patrijs sedibus redderentur; & inde usum talia simulacra fingendi inter sacra mansisse. Sed mihi huius rei illa origo verior existimatur, quam paulò antememini reuulisse. Pelasgos postquam felicior interpretatio capita non uiuentium, sed fictilia; & φῶρος estimationem non solum hominem, sed etiam lumen significare docuisset; cepisse Saturno cereos potius accendere, & in sacellum Ditis aræ Saturni cohærens oscilla quadam pro suis capitibus ferre. Ex illo traditionum, ut cerei Saturnalibus missitarentur, & sigilla arte fictili fingerentur, ac venalia pararentur; quæ homines pro se atq; suis piaculum pro Dite Saturno facerent.*

In Saturnalibus quippe Ciues mutuo sibi dabant Sigilla, idest, simulacra ærea, argentea, aurea, fictilia; Rustici verò Oscilla, idest ossa, quibus oculi erant insculpti, ut hodie in tescerulis. Quid verò fuerint Oscilla tradit Iunius Philargyrius in Notis ad Georg. Lib. II. Virgilij, ubi refert ea dicta fuisse, siue quoniam capita & o. a. h. s. i. r. u. m. in i. m. u. a. i. s. p. e. r. i. c. i. s. h. e. b. a. n. t. u. r. siue quia hunc lusum Osci frequenter exercuissent, & per Italiam sparsissent. Ea-
que

que sic dicta putat Isidorus de Orig. Lib. v. c. 27. Quod si-
leantur, id est moueantur hora. Sigilla verò teste V. C. Sal-
masio ad Trebellium Pollionem sunt *Zoidea*, hoc est, figura vel
hominum, vel bestiarum auro, vel purpura expressæ. Sunt qui & Ligna
fuisse putant. Pamelius in Tertul. de Orat. fictilia affirmat.
Nec malè, si eorum usum consideremus, Turnebus Aduers.
Lib. xx. c. 23. veluti suspendicula interpretatur. Oscillum
enim dictum, quod os *cillere* fit mouere, notante ad Festum
Iosepho Scaligero, unde Virgilius:

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Vel quemadmodum ex Cornificio adducit Festus, quod os
cælare sint soliti personis propter verecundiam, qui Oscillis
interuenere. Oscilla verò, ait apud Festum Paulus, *festa erant
in honorem Bacchi, in quibus homines se per fines iactant.* Quod hodie
apud plerasq; nationes à pueris receptum idem est quod Ita-
lis *biscolare*. Eius exercitij rationem docuit Mercurialis Gymn.
Lib. III. c. 8. & ulterius in suis ad Festum notis ex Hygino
tradit Antonius Augustinus. Oscilla nempe ab Atheniensibus
sic facta, ut tabula interposita pendentes funibus se iacta-
rent. Nulla tamen Oscillationis mentio apud Festum, ut scri-
bit Lud. Viues in D. Aug. de Ciuit. Dei Lib. 18. c. 19. Istit
simile quippiam memorat Festus. *Effigies viriles ex lana compita-
libus suspendeantur in compitis. quod hunc diem Festum esse Deorum infe-
rorum, quos vocant Lares, putarent: quibus tot pile, quot capita seruatorum,
tot effigies, quot essent liberi, ponebantur. ut Diuis parcerent, & essent his
pilis & simulacris contenti.*

MILITES tandem, qui iam relicto armorum strepitu se
quieti dederant Arma Dijs vouebant. Ouidius Lib. 4. Trist.
Eleg. VII.

Miles ut emeritis non est satis utilis armis.

Ponit ad antiquos quæ tulit arma Lares.

Lucanus Lib. I. v. 239.

Rupta quies populi stratisq; excita iuuentus

Diripiunt sacris affixa Venatibus arma.

Quæ

Que pax longa dabit: dum iam cruce fluentes

In adyru Clypeos, curruq; cuspide pila

Et scabro nigre mortis rubigine casus

Qua ratione intelligendum illud Senecæ Lib. de Consolatione ad Albam Cap. 8. Lanceam in Capitolini Iouis gremio reposuerat. Quò alludit Horatius Lib. 1. Epist. 1. v. 4. & 5.

Non eadem est aetas, non mens. Verantus armis

Herculis ad postum fixis, satae abditu lauro.

Neq; his longius immorari consilium est, si quidem Armorum in Templis suspensio etiam in nostram ætatem transijt. Memoria dignum omnino arbitror, quod impensæ ac laboris compendio Armorum simulacra Dijs appenderit antiquitas. Huius generis est thorax æneus veteris formæ, satq; elegans digiti longitudinem vix superans in Museo V. C. Io: Galvani, cuius iudicio peritiores merito in hoc genere plurimum tribuunt. Non tamen Arma Dijs semper suspensa fuisse, Votum Apollini solum satis ostendit, quod Patauij Scardeonis memoria extabat:

DEO. SANCTO. APOLLINI

PACIFERO EX VOTO

CORTIS. PRÆTORIÆ. CENTVRIO

D ASIELIVS

LIBENS. VOTVM. REDDIDIT

CAPVT XXI.

ERVDITORVM VOTA.

Sed à Marte ad Musas, quibus hæc nostra potissimum dicauimus. Earum cultores POETÆ, penes quos altioris sapientiæ mysteria erant LYRAM Apollini sacrabant. Sic Sappho in Heroidibus apud Ouidium; eiusq; imitatione Horatius Lib. III. Od. xxvi.

Vixi puellis nuper idoneus